

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ВІСНИК

Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки

Випуск VII

«Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика»

Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції

(25 березня 2021 р.)

УМАНЬ
2021

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР ТА ВІДПОВІДАЛЬНА ЗА ЗБІРНИК:

Малишевська І. І., д-р пед. наук, проф., кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, завідувач лабораторії інклюзивної педагогіки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Бондаренко Ю. А., д-р пед. наук, проф. кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, завідувач науково-дослідної лабораторії проблем інклюзивної освіти Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Колупасва А. А., д-р пед. наук проф., член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник відділу інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України;

Кравченко О. О., д-р пед. наук проф., декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Осадченко І. І., д-р пед. наук проф., кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, професор кафедри психології, завідувач Польсько – української науково-дослідницької лабораторії психодідактики імені Я. А. Коменського Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Таранченко О. М., д-р пед. наук проф., головний науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями слуху Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України;

Цимбал-Слатвінська С. В., д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Колишкін О. В., канд. пед. наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Черніченко Л. А., д-р філософії, викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

ТЕХНІЧНІ РЕДАКТОРИ:

Слатвінська Анна, канд. пед. наук, викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Хрипун Дар'я – канд. пед. наук, голова ради молодих науковців факультету дошкільної та спеціальної освіти, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Гончарук Анастасія – лаборант науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету дошкільної та спеціальної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 9 від 17 березня 2021 року)*

Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки. Вип. 7 :
В53 Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика : матеріали 7-ої
Всеукр. наук.-практ. конф. (25 березня 2021 р.) / МОН України, Уманський держ.
пед. ун-т імені Павла Тичини ; [головред. Малишевська І. І. [та ін.]. – Умань: Візаві,
2021 р. – 222 с.

До збірника увійшли матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика». Основна тематика представлених доповідей відповідає напрямом роботи конференції: теоретичні основи спеціальної та інклюзивної освіти в умовах сучасності; методичні аспекти інклюзивної та корекційної педагогіки; психолого-педагогічний супровід навчання, виховання та розвитку осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі; передовий психолого-педагогічний досвід інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах реалізації Концепції «Нової української школи».

ЗМІСТ

<i>Колупаєва Алла.</i> Стратегічні напрями розбудови інклюзивної освіти в Україні: еволюційний поступ.....	7
<i>Бабій Інна.</i> Актуальність методу арт-терапії у роботі гувернера-дефектолога.....	13
<i>Бевзюк Марина.</i> Стан професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до взаємодії з батьками в умовах інклюзивного навчання	16
<i>Бегас Людмила.</i> Значення ігор з ляльками в розвитку особистості дошкільнят.....	19
<i>Бистранівська Ольга.</i> Співпраця учителя-логопеда з батьками дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку.....	22
<i>Бондаренко Юлія.</i> Розвиток образного мовлення старших дошкільників з особливими освітніми потребами засобами музичної діяльності.....	25
<i>Бондаренко Катерина, Колісник Людмила.</i> Використання арт-терапевтичних технологій у логопедичній роботі з молодшими школярами з тяжким порушенням мовлення.....	29
<i>Булах Аліна, Кравчук Неля.</i> Теоретичні основи формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку в умовах освітньої інклюзії.....	34
<i>Білан Валентина.</i> Прикладні аспекти психолого-підтримки батьків дітей з особливими освітніми потребам.....	37
<i>Воротинцева Олена.</i> Інклюзивна компетентність вчителя як вимога сучасності.....	40
<i>Гарбар Світлана.</i> Інноваційні методи виховання культури поведінки дітей старшого дошкільного віку.....	43
<i>Городнюк Марина, Хрипун Дар'я.</i> Особливості порушення мовленнєвого розвитку у дітей із затримкою психічного розвитку.....	47
<i>Голуб Надія, Голуб Володимир.</i> Особливості підготовки студентів до ефективної організації психолого–педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.....	50
<i>Гусєва Тетяна.</i> Формування трудових навичок у людей з інвалідністю з інтелектуальною недостатністю.....	53
<i>Давидюк Світлана, Бегас Людмила.</i> Налагодження процесу ритмування мовлення із заїкуватими дітьми в дошкільному та шкільному віці.....	58

<i>Дирда Віталій, Черніченко Людмила.</i> Використання дидактичних ігор в логопедичній роботі з дітьми, які мають порушення розумового розвитку.....	61
<i>Дікова-Фаворська Олена.</i> Тьюторство у форматі інклюзії.....	64
<i>Драник Аліна, Бегас Людмила.</i> Історичні аспекти естетично емоційного розвитку дітей старшого дошкільного віку при заїканні.....	67
<i>Дударєва Тетяна, Черніченко Людмила.</i> Особливості інноваційної діяльності логопедів у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.....	70
<i>Журавко Тетяна, Іщенко Людмила.</i> Психолого-педагогічні умови ефективності соціально-педагогічної реабілітації дітей 5-7 років з відхиленнями в поведінці.....	73
<i>Кахаєва Катерина, Черніченко Людмила.</i> Особливості логопедичної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному закладі освіти.....	76
<i>Кириченко Олександра, Черніченко Людмила.</i> Психолого-педагогічні основи художньо-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку.....	79
<i>Клапчук Юлія, Черніченко Людмила.</i> Особливості взаємодії дошкільнят які мають дитячий церебральний параліч із здоровими однолітками.....	83
<i>Коваль Альбіна, Бистранівська Ольга.</i> Особливості надання логопедичної допомоги дітям молодшого шкільного віку	86
<i>Коваль-Бардаш Людмила.</i> Комп'ютерна грамота у дитячому садку: корекційно-розвитковий аспект.....	89
<i>Колишкін Олександр.</i> Адаптивна фізична культура як окрема галузь науково-практичної діяльності.....	94
<i>Колісник Людмила.</i> Особливості організації логопедичного заняття з дітьми з мовленнєвими порушеннями вдома	99
<i>Кравченко Оксана.</i> Фізичний супровід осіб з інвалідністю: вимоги професійного стандарту.....	103
<i>Куцоласька Альона.</i> Застосування та використання міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я (МКХ-10) у практиці фахівцями ІРЦ.....	106
<i>Мазуренко Людмила.</i> Навчання дітей з порушеннями слуху в умовах закладу спеціальної освіти, з досвіду новомиргородської спеціальної школи кіровоградської обласної ради.....	109

<i>Малишевська Ірина.</i> Теоретико-методологічні засади розвитку інклюзивної освіти в Україні.....	111
<i>Матусова Марина, Хрипун Дар'я.</i> Особливості розвитку мовленнєвої діяльності дітей із порушеннями зору.....	115
<i>Найдюк Ірина.</i> Освоєння вчителями початкової школи педагогічних інновацій в умовах внутрішньошкільної науково-методичної роботи.....	119
<i>Нарійчук Микола, Трофаїла Наталія.</i> Особливості розвитку емоційної сфери дітей – інвалідів.....	123
<i>Паладич Олександр.</i> Волонтерський рух як нова форма інклюзивного навчання в Україні.....	126
<i>Поворознюк Анна, Слатвінська Анна.</i> Навчання української мови учнів з тяжкими порушеннями мовленн.....	130
<i>Прокопенко Зоя.</i> Особливості нетрадиційних форм і методів корекційної роботи з дітьми старшого дошкільного віку при моторній афазії.....	133
<i>П'ясецька Наталія, Шпильова Марина.</i> Теоретичне обґрунтування педагогічних умов, що сприяють формуванню рухової активності.....	138
<i>Решетняк Володимир, Хрипун Дар'я.</i> Роль дорослих у формуванні комунікативних навичок у старших дошкільників із затримкою психічного розвитку.....	142
<i>Рибаконь Олександра, Колісник Людмила.</i> Сендплей як метод індивідуалізації та самоактуалізації дошкільника.....	145
<i>Руденко Яна, Хрипун Дар'я.</i> Використання корекційних методик у процесі подолання дизартрії у дітей із церебральним паралічем.....	149
<i>Савченко Юлія.</i> Інтеграційні процеси як передумови і тенденції розвитку інклюзивної освіти.....	152
<i>Сендик Вікторія.</i> Проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки дітей з метою визначення особливих освітніх потреб за допомогою новітніх методик за якими працюють практичні психологи ІРЦ.....	157
<i>Семенюк Тетяна, Трофаїла Наталія.</i> Теоретичні аспекти організації супроводу молодших школярів з інвалідністю.....	162
<i>Стовбун Любов.</i> Чинники соціалізації дітей з аутизмом у закладі дошкільної освіти.....	163

Столбова Катерина, Слатвінська Анна. Психолого-педагогічні умови індивідуального навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.....	167
Таранченко Оксана. Алгоритмізація організації навчального процесу в інклюзивному класі.....	171
Трофаїла Наталія. Професійна підготовка педагогів спеціальної та інклюзивної освіти.....	177
Утьосов Ян, Утьосова Олена. Методичні рекомендації для педагогів щодо формування соціальної компетентності підлітків з інтелектуальними порушеннями на уроках та в позакласній роботі.....	180
Федорак Юлія, Бистранівська Ольга. Розвиток ігрової діяльності дітей з порушеннями мовлення.....	184
Фурсова Лариса, Малишевська Ірина. Гуманістичні засади професійної співпраці педагогічних фахівців в умовах інклюзивної освіти.....	187
Фольварочний Ігор. Розвиток педагогічної культури студентів-спортсменів засобами корекційної педагогіки.....	190
Цимбал-Слатвінська Світлана. Європейський досвід впровадження системи раннього втручання.....	193
Черніченко Людмила. Особливості організації освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами в умовах дистанційного навчання.....	196
Чмора Юлія. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку з особливими потребами засобами мистецтва.....	200
Чупіна Катерина. Навчання в університетах під час пандемії COVID-19: досвід ЄС	203
Шелест Олена. Особливості навчання дітей з ДЦП в умовах реалізації концепції НУШ.....	207
Шерстяк Валерій, Малишевська Ірина. Актуальність корекційно-розвиткової роботи у формуванні комунікативних навичок у дітей із затримкою психічного розвитку.....	211
Якименко Наталія. Ігрова діяльність як засіб розвитку дітей з особливими потребами.....	214
Ясніцька Мирослава. Аспекти діяльності вчителя ЛФК з клієнтом під час пандемії COVID-19.....	217
Яцишина Тетяна, Слатвінська Анна. Корекція заїкання у дітей дошкільного віку.....	220

*Журавко Тетяна,
викладач-стажист кафедри психології та педагогіки
розвитку дитини Уманського державного педагогічно
університету імені Павла Тичини*

*Іщенко Людмила,
д. пед. н, професор завідувач кафедри психології та педагогіки
розвитку дитини Уманського державного педагогічно
університету імені Павла Тичини*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ 5-7 РОКІВ З ВІДХИЛЕННЯМИ В ПОВЕДІНЦІ

Нестійка соціально-економічна ситуація, що склалася в даний час в нашому суспільстві, зумовила зростання різних відхилень в особистісному розвитку і поведінці дітей. Серед них особливо виділяються діти з прогресуючою тривожністю, відчуженістю, жорстокістю, цинізмом, агресивністю, що має розглядати поведінку таких дітей як поведінкові розлади. Комплексне дослідження цієї проблеми привернуло увагу багатьох авторів (Г.М. Андрєєва, Н.Д. Левшов, Е.В. Романин, Н.А. Рижова і ін.). Вчені стверджують, що діти 5-7-річного віку, мають відхилення в поведінці, не включені в процес соціально-педагогічної реабілітації, поповнюють в майбутньому ряди девіантних підлітків [4].

Психолого-педагогічні умови ефективності соціально-педагогічної реабілітації дітей з відхиленнями в поведінці включають: комплексну діагностику дітей старшого дошкільного віку з відхиленнями в поведінці; підготовку соціальних педагогів, які здійснюють соціально-педагогічну реабілітацію дітей з поведінковими розладами; розробку і реалізацію реабілітаційно-корекційних програм для дітей з відхиленнями в поведінці. Б.П. Бітінас підкреслює, що в соціальній педагогіці принципово важливо не тільки відстежити, поставити діагноз, а й простежити подальшу функцію випробуваного. Направити його діяльність на розвиток пізнавального інтересу, результатом якого є перетворююча функція [2].

Комплексна діагностика дітей старшого дошкільного віку з відхиленнями в поведінці включає результати динамічного обстеження, яке проводять медичні працівники, вихователі та

соціальні педагоги. Діагностика передбачає біологічну і соціальну характеристику дитини: спадковість по лінії батька і матері; аналітичні дані; розвиток психомоторних функцій; характер взаємовідносин батьків; особливості виховання дитини в сім'ї; неврологічний статус; психічний статус (контактність, свідомість, орієнтація, мовні можливості, передумови інтелекту, настрої); психологічний статус (пізнавальний рівень, діяльність, пам'ять, увага, мислення); особливості емоційно-вольової сфери; особливості поведінки; характерологічні реакції. Логіка розробки діагностичної програми вимагала опори на адаптовані методики по реабілітації дітей з відхиленнями в поведінці (М.В. Вайзман, І.В. Дубровіна, Ю.М. Забродін, А.К. Маркова, Н.М. Назарова, Л.В. Шibaєва та ін.). Основними показниками проведення комплексної діагностики дітей з розладами поведінкового характеру є виявлення причини і ознаки відхилень. Причини можуть бути біологічного і соціального характеру [1].

Наступним показником успішності реалізації діагностичної програми служить вибір технологій: ігро-психотерапія (психопедагогічний масаж, ігрові вправи «Оленка та Лиса», «Як Катруся весну шукала», «Я і Колобок» та ін.); арт-терапія (музичний розмову, імпровізація мелодій, інсценування пісень, твір дітьми казок, танцювальних композицій і т.д.); поведінкова терапія (вправи, імпровізації, рольові ігри).

Психолого-педагогічні умови соціально-педагогічної реабілітації дітей з відхиленнями в поведінці ми розуміємо як соціально-педагогічний комплекс заходів, спрямованих на розробку діагностичних програм щодо виявлення ознак відхилень у поведінці дітей дошкільного віку, систему підготовки соціальних педагогів, як спеціалістів, що здійснюють даний процес [3].

Підготовка педагогів по реабілітації дітей з відхиленнями в поведінці має свої культурно-історичні традиції та її вторинне відродження пояснюється зростаючими вимогами суспільства до вирішення проблем, пов'язаних з реабілітацією дітей. На зміну авторитарного педагогу приходять інший тип особистості: демократичний, творчий, орієнтований на повагу до дитини, захист його прав і адаптації до нових соціальних умов.

Психолого-педагогічними умовами ефективності соціально-педагогічної реабілітації дітей 5-7-річного віку з відхиленнями в поведінці є:

1) проведення комплексної діагностики дітей 5-7 років з поведінковим відхиленнями, яка передбачає наступні методики: Т.Є. Сидорової – синдром гіперактивності; адаптовані методики по зняттю агресії, синдромів страху і т.д. В.П. Кащенко;

2) підготовка педагогів, які здійснюють соціально-педагогічну реабілітацію дітей 5-7-річного віку з відхиленнями в поведінці, на професійному рівні;

3) розробка та реалізація реабілітаційно-корекційних програм для дітей 5-7 років з поведінковими відхиленнями.

За умови своєчасного залучення дошкільників до різних видів діяльності, притаманних їх віку, правильно організованої соціально-педагогічної корекції наявних вад формуватиметься належне підґрунтя для подальшого успішного навчання, виховання й самостійного життя дітей.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва В. В. Соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки підлітків на основі гуманізму. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2009. № 4. С. 40–46.

2. Грабовенко Н. Обґрунтування змісту і форм соціально-педагогічної роботи з сім'ями, що виховують дітей з обмеженими фізичними можливостями в умовах реабілітаційних центрів. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2007. № 3. С. 60–66.

3. Корда Л. Корекційна робота з дітьми девіантної поведінки. *Освіта і управління*. 2006. № 2. С. 149–154.

4. Тютюнник М. І. Соціально-педагогічна реабілітація дітей в спеціальних дошкільних закладах освіти засобами творчої гри : дис. ... канд. пед наук : 13.00.01 - теорія та історія педагогіки; Прикарпатський ун-т ім. В. Стефаника ; наук. кер. Н. В. Лисенко. Івано-Франківськ, 1999. С. 150–170.